

EESJ

EAST EUROPEAN SCIENCE JOURNAL

**EAST EUROPEAN
SCIENCE JOURNAL**

WSCHODNIOEURZOPEJSKIE
CZASOPISMO NAUKOWE

VOLUME 1

04(56) 2020

#4(56), 2020 część 3

Wschodnioeuropejskie Czasopismo Naukowe
(Warszawa, Polska)

Czasopismo jest zarejestrowane i publikowane w Polsce. W czasopiśmie publikowane są artykuły ze wszystkich dziedzin naukowych. Czasopismo publikowane jest w języku polskim, angielskim, niemieckim i rosyjskim.

Artykuły przyjmowane są do dnia 30 każdego miesiąca.

Częstotliwość: 12 wydań rocznie.

Format - A4, kolorowy druk

Wszystkie artykuły są recenzowane

Każdy autor otrzymuje jeden bezpłatny egzemplarz czasopisma.

Bezpłatny dostęp do wersji elektronicznej czasopisma.

Zespół redakcyjny

Redaktor naczelny - Adam Barczuk

Mikołaj Wiśniewski

Szymon Andrzejewski

Dominik Makowski

Paweł Lewandowski

Rada naukowa

Adam Nowicki (Uniwersytet Warszawski)

Michał Adamczyk (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Peter Cohan (Princeton University)

Mateusz Jabłoński (Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)

Piotr Michalak (Uniwersytet Warszawski)

Jerzy Czarnecki (Uniwersytet Jagielloński)

Kolub Frennen (University of Tübingen)

Bartosz Wysocki (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Patrick O'Connell (Paris IV Sorbonne)

Maciej Kaczmarczyk (Uniwersytet Warszawski)

#4(56), 2020 part 3

East European Scientific Journal
(Warsaw, Poland)

The journal is registered and published in Poland. The journal is registered and published in Poland. Articles in all spheres of sciences are published in the journal. Journal is published in **English, German, Polish and Russian.**

Articles are accepted till the 30th day of each month.

Periodicity: 12 issues per year.

Format - A4, color printing

All articles are reviewed

Each author receives one free printed copy of the journal

Free access to the electronic version of journal

Editorial

Editor in chief - Adam Barczuk

Mikołaj Wiśniewski

Szymon Andrzejewski

Dominik Makowski

Paweł Lewandowski

The scientific council

Adam Nowicki (Uniwersytet Warszawski)

Michał Adamczyk (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Peter Cohan (Princeton University)

Mateusz Jabłoński (Politechnika Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)

Piotr Michalak (Uniwersytet Warszawski)

Jerzy Czarnecki (Uniwersytet Jagielloński)

Kolub Frennen (University of Tübingen)

Bartosz Wysocki (Instytut Stosunków Międzynarodowych)

Patrick O'Connell (Paris IV Sorbonne)

Maciej Kaczmarczyk (Uniwersytet Warszawski)

**Dawid Kowalik (Politechnika
Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)**

**Peter Clarkwood(University College
London)**

**Igor Dziedzic (Polska Akademia
Nauk)**

**Alexander Klimek (Polska Akademia
Nauk)**

**Alexander Rogowski (Uniwersytet
Jagielloński)**

Kehan Schreiner(Hebrew University)

**Bartosz Mazurkiewicz (Politechnika
Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)**

**Anthony Maverick(Bar-Ilan
University)**

**Mikołaj Żukowski (Uniwersytet
Warszawski)**

**Mateusz Marszałek (Uniwersytet
Jagielloński)**

**Szymon Matysiak (Polska Akademia
Nauk)**

**Michał Niewiadomski (Instytut
Stosunków Międzynarodowych)**

Redaktor naczelny - Adam Barczuk

**Dawid Kowalik (Politechnika
Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)**

**Peter Clarkwood(University College
London)**

**Igor Dziedzic (Polska Akademia
Nauk)**

**Alexander Klimek (Polska Akademia
Nauk)**

**Alexander Rogowski (Uniwersytet
Jagielloński)**

Kehan Schreiner(Hebrew University)

**Bartosz Mazurkiewicz (Politechnika
Krakowska im. Tadeusza Kościuszki)**

**Anthony Maverick(Bar-Ilan
University)**

**Mikołaj Żukowski (Uniwersytet
Warszawski)**

**Mateusz Marszałek (Uniwersytet
Jagielloński)**

**Szymon Matysiak (Polska Akademia
Nauk)**

**Michał Niewiadomski (Instytut
Stosunków Międzynarodowych)**

Editor in chief - Adam Barczuk

1000 kopii.

**Wydrukowano w «Aleje Jerozolimskie
85/21, 02-001 Warszawa, Polska»**

**Wschodnioeuropejskie Czasopismo
Naukowe**

**Aleje Jerozolimskie 85/21, 02-001
Warszawa, Polska**

E-mail: info@eesa-journal.com ,

<http://eesa-journal.com/>

1000 copies.

**Printed in the "Jerozolimskie 85/21, 02-
001 Warsaw, Poland»**

East European Scientific Journal

**Jerozolimskie 85/21, 02-001 Warsaw,
Poland**

E-mail: info@eesa-journal.com ,

<http://eesa-journal.com/>

СОДЕРЖАНИЕ

СОЦИОЛОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

Бовкун Н.В., Меринская Е.Е., Меринская И.С. НОВЫЕ ПРОФЕССИИ В СВЕТЕ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ ЭКОНОМИКИ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ	4
---	---

ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Dosskaliyeva B.B., Matenova Zh.N. HOUSING PROGRAMS OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN AFFORDABLE HOUSING 2020 IN KAZAKHSTAN: PROGRAM CONDITIONS AND GAPS	11
Киш Л. М. ТРАНСФОРМАЦІЙНА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА	13
Кубай О.Г. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В РЕГІОНІ	21
Nikolova M.A., Velkovski V.Y. CHARACTERISTICS AND SPECIFICI OF THE TERRITORIAL SUSTAINABLE POLICIES IN THE AGRARIAN SECTOR OF THE REPUBLIC OF BULGARIA.....	29
Герасименко Ю.В., Пчелянская Г.О. НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ НАЛАГОДЖЕННЯ МАРКЕТИНГУ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН	33
Крупка М.І., Rushchyshyn M.O. FINANCIAL RESOURCES OF ENTERPRISES AND THE WAYS OF OPTIMIZING THEM IN MODERN CONDITIONS	40
Савіцький А.В. ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ЕКСПОРТООРІЄНТОВАНИХ ПІДПРИЄМСТВ В КОНТЕКСТІ ЛІБЕРАЛІЗАЦІЇ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ.....	47
Иманбекова Ч.О. ВОПРОСЫ ГАРМОНИЗАЦИИ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ КЫРГЫЗСКОЙ РЕСПУБЛИКИ В УСЛОВИЯХ ВХОЖДЕНИЯ В ЕВРАЗИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ СОЮЗ	53

ЮРИДИЧЕСКИЕ НАУКИ

Коноплянникова Т.В., Хитрова М.М. НАСЛЕДСТВЕННЫЙ ДОГОВОР – НОВЫЙ ВИД НАСЛЕДОВАНИЯ В ГРАЖДАНСКОМ ПРАВЕ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ	59
---	----

трансформаційних процесів національної економіки. Економічний аналіз : зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет; редкол. : В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету "Економічна думка". 2014. Том 16. № 1. С. 113-119.

7. Пужай-Черета А.В. Проблеми та перспективи реформування галузі АПК в Україні. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. Збірник наукових праць

у 1-х вип. ПДТУ. Маріуполь, 1016. Вип. 1. Т. 1. С. 41-48.

8. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / за ред. Ю.О. Лупенка, В.Я. Месель-Веселяка. Київ : ННЦ ІАЕ. 2011. 118 с.

9. Черкасова Т.І., Моторнюк І.В., Митрошак Ю.М. Проблеми розвитку аграрного сектору. Економіка та управління національним господарством. Випуск 40. 2019. URL: http://bses.in.ua/journals/1019/40_1019/11.pdf

УДК: 658:332.:339.9

Кубай О.Г.

*кандидат економічних наук, доцент
кафедри аграрного менеджменту,
Вінницький національний аграрний університет*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В РЕГІОНІ

Кубай О.Г.

*кандидат економічних наук, доцент
кафедри аграрного менеджменту,
Вінницький національний аграрний університет*

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РЕГИОНЕ

Kubai O.G.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
of the Department Agrarian Management,
Vinnytsia National Agrarian University*

PROBLEMS AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES OF ENTERPRISES IN THE REGION

Анотація. В сучасних умовах трансформаційних змін в економіці питання активізації та перспектив розвитку зовнішньоекономічної діяльності регіону є досить актуальною. У статті досліджено стан та тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності Вінницької області. Визначено обсяги співробітництва регіону у сфері міжнародної торгівлі з різними країнами світу, проаналізовано географічну структуру експортно-імпортних операцій Вінниччини. Встановлено, що напрями діяльності місцевої влади спрямовані також на розвиток соціально-економічного співробітництва з регіонами країна-членів Євросоюзу, близького зарубіжжя та інших країн світу. Проведено SWOT-аналіз формування експортного потенціалу Вінницької області. Визначено, що максимальне використання сильних сторін сектору міжнародного і міжрегіонального співробітництва, а також забезпечення зниження впливу слабких сторін, стане підґрунтям до зниження потенційних загроз і сприятиме росту та реалізації наявних можливостей. Запропоновано заходи щодо розширення та удосконалення зовнішньоекономічної діяльності Вінницької області.

Аннотация. В современных условиях трансформационных изменений в экономике вопросы активизации и перспектив развития внешнеэкономической деятельности региона являются достаточно актуальными. В статье исследовано состояние и тенденции развития внешнеэкономической деятельности Винницкой области. Определены объемы сотрудничества региона в сфере международной торговли с разными странами мира, проанализирована географическая структура экспортно-импортных операций Винниччины. Установлено, что направления деятельности местной власти направлены также на развитие социально-экономического сотрудничества с регионами стран-членов Евросоюза, близкого зарубежья и других стран мира. Проведен SWOT-анализ формирования экспортного потенциала Винницкой области. Определено, что максимальное использование сильных сторон сектора международного и межрегионального сотрудничества, а также обеспечение снижения влияния слабых сторон, станет почвой к снижению потенциальных угроз и будет способствовать росту и реализации имеющихся возможностей.

Предложены мероприятия относительно расширения и усовершенствования внешнеэкономической деятельности Винницкой области.

Abstarct. In the current conditions of transformational changes in the economy, the issue of activation and prospects of development of foreign economic activity of the region is quite relevant. The article investigates the state and tendencies of development of foreign economic activity of Vinnitsa region. The volume of cooperation of the region in the sphere of international trade with different countries of the world is determined, the geographical structure of export-import operations of Vinnitsa region is analyzed. It is established that the directions of activity of local authorities are also directed to the development of socio-economic cooperation with the regions of the EU Member States, near abroad and other countries of the world. The SWOT analysis of formation of export potential of Vinnitsa region is carried out. It is determined that maximizing the strengths of the international and interregional cooperation sector, as well as ensuring that the weaknesses are mitigated, will serve as a basis for reducing potential threats and will facilitate the growth and realization of opportunities. Measures to expand and improve the foreign economic activity of Vinnitsa region are proposed.

Ключові слова: регіон, зовнішньоекономічна діяльність, стратегія, експорт, імпорт, SWOT-аналіз, співробітництво

Ключевые слова: регион, внешнеэкономическая деятельность, стратегия, экспорт, импорт, SWOT анализ, сотрудничество

Keywords: region, foreign economic activity, strategy, export, import, foreign economic activity, SWOT analysis, employment

Постановка проблеми. Розвинута система зовнішньоекономічних зв'язків є підґрунтям для повноцінного функціонування економіки будь-якої країни. Вхідження національної економіки в систему світових господарських процесів забезпечує здійснення позитивного впливу на розвиток економіки країни, сприяє раціональному використанню природно-сировинних ресурсів, зумовлює підвищення технічного рівня виробництва, забезпечує задоволення попиту на певні товари, а відтак - і підвищення рівня життя населення.

На будь-якому етапі розвитку держави зовнішньоекономічна діяльність є ключовим інструментом забезпечення вирішення економічних проблем на різних рівнях: національного господарства в цілому, окремих регіонів, підприємств. В сучасних умовах практика здійснення зовнішньоекономічної діяльності відтворюється через зовнішньоекономічні зв'язки суб'єктів господарювання, які здійснюються за різноманітними напрямками. При цьому зовнішньоекономічну діяльність підприємств ототожнюють, насамперед, зі здійсненням експортних та імпорتنих торговельних операцій. Така ситуація є цілком обґрунтованою, так як у зовнішньоекономічній діяльності такі операції становлять біля 80%.

В цих умовах зростає роль регіону як суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності у площині перетину інтересів систем відповідних рівнів у підвищенні ефективності та соціально-економічної результативності зовнішньоекономічної політики держави [2].

У розрізі організаційних, економічних, управлінських та адаптаційних аспектів зовнішньоекономічна діяльність підприємств Вінницького регіону на сьогодні перебуває на складному історичному етапі становлення, що характеризується жорсткими деформованими умовами. Адже ця важлива сфера економіки знаходиться під впливом неоднозначних умов:

процесів глобалізації, що динамічно розвиваються і несприятливо впливають на Україну, і, у той же час, недосконалого регіонального середовища.

Тому проблема активізації та перспектив розвитку зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств, як основи розвитку регіону і країни в цілому, є досить актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню проблем зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів регіональної економіки та напрямків їх вирішення приділена значна увага у наукових працях вітчизняних та зарубіжних дослідників.

Зокрема, вітчизняна наука в цьому напрямку представлена такими науковцями, як: О. І. Амоша, М. П. Бутко, В. М. Геєць, Б. М. Данилишин, М. І. Дідківський, М. І. Долішній, В. І. Захарченко, В. В. Козик, Т. В. Пепа, Л. Г. Чернюк. Зарубіжна наукова думка у сфері дослідження зовнішньоекономічної діяльності має своїх яскравих представників: Н.Ф. Гофмана, М. Портера, Е.Ф. Прокушева, Д. Рікардо, А. Сміта та ін.

У той же час окремі питання організації зовнішньоекономічної діяльності регіону розглянуті недостатньо.

Метою проведення дослідження було встановлення особливостей зовнішньоекономічної діяльності сучасних підприємств регіональної економіки, що є ключовим фактором підвищення ефективності виробництва, а також визначення напрямів вирішення проблем регіону при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності.

При проведенні дослідження застосовано структурно-функціональний метод – для аналізу основних тенденцій соціально-економічного розвитку Вінницької області; статистичних порівнянь – для виявлення впливу зовнішньоекономічної діяльності на соціально-економічний розвиток регіону.

Виклад основного матеріалу. Поглиблення економічних зв'язків та інтеграційних процесів з різними країнами світу є важливим фактором

ефективного зростання будь-якої країни. Такі процеси мають здійснюватися як на рівні конкретного підприємства, так і на загальнодержавному рівні. На сьогодні для України ключовим напрямком посилення інтеграції у світову спільноту є здійснення експортно-імпортних операцій, адже їх обсяг і розвиток напряму здійснюють вплив на надходження в країну іноземної валюти та насиченість ринку товарами.

Необхідно зазначити, що внаслідок низьких темпів економічних перетворень експортний потенціал України використовується не досить ефективно, що зумовило позиціонування країни на міжнародних ринках в основному як постачальника сировини і продукції з низькою доданою вартістю. В цих умовах зростає роль регіонів держави у забезпеченні її ефективної інтеграції у світогосподарський простір та конкурентоспроможності, формування їх як самостійних учасників зовнішньоекономічної діяльності [3].

Таким чином, розвиток зовнішньоекономічної діяльності кожного регіону України є головним напрямом державної економічної політики, який орієнтований на зміцнення та розвиток взаємовигідних відносин з іншими країнами та стабільне входження національної економіки до світового економічного простору.

Вінницька область має потужні конкурентні переваги у вигляді вигідного економіко-географічного положення, природно-ресурсного потенціалу, розвиненої експортоорієнтованої аграрної галузі та переробної промисловості, а також транспортної інфраструктури.

Всі ці фактори сприяють розвитку інтеграційних процесів і розширення масштабів зовнішньоекономічної діяльності регіону.

За останні роки підприємства Вінниччини істотно розвинули співпрацю із господарюючими суб'єктами з інших країн. Так, в 2010 році було організовано співпрацю із підприємствами із 100 країн світу, у 2011 році – із 108, у 2012 році – із 110, у 2013 році – із 113, у 2014 році – із 129, у 2015 році – 121, у 2016 році – із 135, у 2017 році – 142, у 2018 році – у 2019 році зовнішньоторговельні операції з товарами здійснювалися з партнерами із 148 країн світу.

Серед партнерів Вінницької області чільне місце посідають країни ЄС, розширення співпраці з якими є особливо актуальним за умов погіршення зв'язків із Росією. В останні роки торговельно-економічні відносини між Вінниччиною та країнами ЄС суттєво поглибилися.

Обсяги експорту товарів у 2019 році становили 542,9 млн. дол США, а обсяги імпорту – 309,0 млн. дол США. До країн ЄС було експортовано 37,3% від загального експорту товарів (у 2018 році - 34,9%), з країн ЄС у 2019 році імпортовано 48,9% від загального обсягу імпорту товарів (у 2018 році - 48,0%). Зовнішньоторговельні операції з товарами суб'єкти господарювання області здійснювали з партнерами із 27 країн ЄС [4].

За інформацією Головного управління статистики у Вінницькій області, динаміка зовнішньої торгівлі підприємств Вінниччини з країнами ЄС демонструє тенденцію до зростання (таблиця 1).

Таблиця 1

Динаміка зовнішньої торгівлі підприємств Вінницької області з країнами ЄС, 2016-2019 р.р.

	2016 рік		2017 рік		2018 рік		2019 рік	
	млн.дол США	у % до 2015р.	млн.дол США	у % до 2016р.	млн.дол США	у % до 2017р.	млн.дол США	у % до 2018р.
Експорт	323,87	118,0	445,38	137,5	499,1	112,1	542,9	108,8
Імпорт	152,13	104,0	211,44	139,0	270,5	127,9	309,0	114,2

Джерело: дані Головного управління статистики у Вінницькій області

Провідне місце в зовнішній торгівлі товарами серед країн ЄС займають такі країни, як Польща (136,0 млн.дол), Румунія (71,1 млн.дол), Нідерланди (63,8 млн. дол), Німеччина (61,8 млн.дол.), Іспанія (42,0 млн.дол.), Італія (37,2 млн.дол), Австрія (24,8 млн. дол), Литва (23,5 млн.дол), Бельгія (17,6 млн.дол), Велика Британія (12,4 млн. дол), Франція (11,8 млн. дол).

Найбільшу тенденцію до зростання демонструють обсяги експортних поставок найбільше до Великої Британії, Вірменії, Джибуті, Єгипту, Ємену, Ізраїлю, Індонезії, Казахстану, Китаю, Лівану, Лівії, Литви, Об'єднаних Арабських Еміратів, Оману, Румунії, Саудівської Аравії, Таїланду, Тунісу, Узбекистану, Філіппін та Японії. У той же час відчутно знизилась обсяги експорту до Албанії, Алжиру, Бангладешу, Греції, Естонії,

Іраку, Латвії, Малайзії, М'янми, Пакистану, Сомалі, Судану, Чехії та Шри-Ланки.)

Вагома частка в експорті товарів належить Індії (15,4% загальних обсягів експорту), Польщі – 9,7%, Китаю – 8,1%, Білорусі – 5,0%, Туреччині – 3,9%, Іспанії – 3,7%, Італії – 3,5%, Єгипту та Румунії – по 3,4%, Німеччині – 3,1%, Російській Федерації – 2,9%, Саудівській Аравії – 2,6%, Молдові – 2,3%, Нідерландам – 2,2% та Австрії – 2,0% [5].

Експорт українських товарів до ЄС, в тому числі і вінницьких, на даний час характеризується наявністю значної частки сировини й напівфабрикатів, що має низьку додану вартість внаслідок існуючої структури економіки й експорту України в цілому(таблиця 2).

**Обсяги експорту та темпи зміни обсягів експорту по найбільших торговельних партнерах
Вінницької області, 2016-2018р.р.**

Найбільші експортери	Обсяги експорту, млн. дол			Темп зростання (зменшення), у %		
	2016р.	2017р.	2018р.	2016р.	2017р.	2018р.
Усього	847,9	1114,5	1268,4	109,7	131,5	113,8
Індія	81,5	178,2	194,9	90,5	218,7	109,4
Польща	68,6	98,3	122,7	126,0	143,3	124,8
Китай	74,6	65,6	102,4	126,5	87,9	156,2
Білорусь	51,1	54,2	63,9	80,7	106,0	118,1
Туреччина	33,1	42,6	49,5	95,1	129,0	116,0
Італія	28,9	39,3	45,0	176,8	135,9	114,6
Румунія	22,3	18,7	43,7	107,5	83,5	234,0
Єгипет	31,8	30,0	43,5	83,1	94,4	145,1
Німеччина	32,0	32,1	39,0	121,5	100,4	121,3
РФ	36,8	35,8	36,6	65,4	97,4	102,3
Саудівська Аравія	8,9	6,8	33,0	86,8	77,0	482,8
Австрія	11,9	24,6	25,8	57,4	206,8	105,1

Джерело: дані Головного управління статистики у Вінницькій області

Аналіз структури імпорتنних надходжень засвідчує, що найбільшу питому вагу займає Китай - 20,5% від загальних обсягів імпорту, Німеччина - 13,2%, Польщу - 9,2%, США - 6,7%, Румунію - 5,8%, Білорусь - 5,1%, Туреччину - 4,7%, Італію - 4,2%, Російську Федерацію - 3,8%, Чехію - 3,0%, Нідерланди - 2,8%, Сербію - 2,7% та Корею - 2,0% (таблиця 3)[5].

Відчутно збільшилися імпорتنні поставки із Австрії, Білорусі, Бразилії, Єгипту, Канади, Китаю, Кореї, Мексики, Молдови, Нідерландів, Румунії, Саудівської Аравії, Сербії, Туреччини, Угорщини та Чехії. У той же час спостерігається суттєво зменшення обсягів імпорту з Ізраїлю, Індії, Латвії, Об'єднаних Арабських Еміратів, Таїланду, Фінляндії та Франції.

Таблиця 3

**Обсяги імпорту та темпи зміни його обсягів по найбільших торговельних партнерах
Вінницької області, 2016-2018р.р.**

Найбільші імпортери	Обсяги імпорту, млн. дол			Темп зростання, %		
	2016р.	2017р.	2018р.	2016р.	2017р.	2018р.
Усього	270,3	371,5	519,9	112,4	137,4	140,5
Китай	47,6	57,0	106,8	157,1	119,8	187,3
Німеччина	29,0	58,3	68,6	101,3	201,3	117,7
Польща	26,9	41,5	48,0	94,9	154,0	115,9
США	11,7	39,6	34,6	130,1	338,7	87,4
Румунія	15,6	16,1	30,3	153,6	103,3	188,7
Білорусь	11,0	15,5	26,5	185,0	141,5	182,9
Туреччина	11,6	13,0	24,2	113,2	111,6	186,2
Італія	16,0	21,4	22,0	102,5	133,8	102,5
РФ	23,8	18,1	19,9	84,4	76,3	109,7

Чехія	2,9	2,8	15,4	39,0	96,4	580,2
Нідерланди	7,9	9,1	14,8	129,1	116,1	162,1
Сербія	0,4	2,0	13,9	95,8	462,0	685,4
Корея	2,7	7,7	10,6	763,0	284,7	138,3

Джерело: дані Головного управління статистики у Вінницькій області

Як свідчать дані Головного управління статистики у Вінницькій області, обсяги експорту товарів у січні–листопаді 2019 року становили 1572,5 млн дол. США, а імпорту – 588,5 млн дол. Порівняно з січнем–листопадом 2018р. експорт збільшився на 22,3% (на 286,9 млн дол.), а імпорт збільшився на 13,0% (на 67,9 млн дол.). Баланс зовнішньої торгівлі стабільно продовжує залишатись позитивним і становить 983,9 млн дол.

Коефіцієнт покриття експортом імпорту склав 2,67 (у січні–листопаді 2018р. – 2,47) [4].

Оцінка товарної структури експорту з країнами Євросоюзу дає змогу зробити висновок, що найвищий попит існує на продукти рослинного походження, деревину та вироби з деревини, олії тваринного або рослинного походження, готові харчові продукти, машини, обладнання та механізми, електротехнічне обладнання, текстильні матеріали та текстильні вироби, продукти тваринного походження, живі тварини, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості мінеральні продукти, різні промислові товари і недорогочінні метали та вироби з них (таблиця 4).

Таблиця 4

Динаміка обсягів експорту Вінницької області, 2016-2018 р.р.

Назва товарів	Обсяги експорту, млн. дол			Темп зростання (зменшення), у %		
	2016р.	2017р.	2018р.	2016р.	2017р.	2018р.
Усього	847,9	1114,5	1268,4	109,7	131,5	113,8
Жири та олії тваринного або рослинного походження	316,4	416,3	429,7	128,3	131,6	103,2
Продукти рослинного походження	148,5	221,3	323,5	85,9	149,0	146,3
Готові харчові продукти	161,3	193,3	182,6	112,8	119,9	94,4
Деревина і вироби з деревини	77,9	86,1	105,6	124,5	110,5	122,6
Живі тварини; продукти тваринного походження	42,5	76,6	63,8	101,0	180,1	83,3
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	18,7	16,9	47,9	127,2	90,6	283,0
Текстильні матеріали та текстильні вироби	26,6	28,1	31,3	104,2	105,6	111,2
Мінеральні продукти	22,0	26,2	28,5	98,7	119,0	108,5
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	14,3	15,2	18,7	67,6	96,3	122,9

Джерело: дані Головного управління статистики у Вінницькій області

Інформацію щодо найважливіших товарних груп у структурі імпорту Вінниччини за період трьох останніх років наведено у таблиці 5.

Зовнішньоекономічна діяльність суттєво впливає на темпи соціально-економічного розвитку Вінниччини, адже регіон є досить активно бере участь у міжнародному співробітництві.

Протягом 2019 року обласна державна адміністрація спрямовувала свою діяльність на розвиток співробітництва з регіонами країн-членів Євросоюзу, близького зарубіжжя та інших країн світу.

Динаміка обсягів імпорту за 2016-2018 р. р.

Назва товарів	Обсяги імпорту, млн. дол			Темп зростання (зменшення), у %		
	2016р.	2017р.	2018р.	2016р.	2017р.	2018р.
Усього	270,3	371,5	519,9	112,4	137,4	140,5
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	44,1	85,1	149,9	173,6	192,9	176,1
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	42,8	41,2	64,8	89,6	96,3	156,5
Недорогоцінні метали та вироби з них	24,9	39,1	56,0	124,3	157,2	143,5
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	27,9	59,5	54,8	151,0	212,8	92,2
Полімерні матеріали, пластмаси	25,4	28,4	32,6	124,4	111,8	114,7
Деревина і вироби з деревини	17,4	20,1	32,6	147,7	115,3	162,2
Текстильні матеріали та текстильні вироби	23,8	25,3	27,6	108,5	106,2	109,2
Мінеральні продукти	6,2	11,6	25,9	130,8	186,3	224,0
Готові харчові продукти	12,0	15,3	21,4	122,8	127,5	149,2
Продукти рослинного походження	12,2	11,1	15,3	60,2	90,6	138,3
Жири та олії тваринного або рослинного походження	10,4	9,9	8,9	85,5	96,0	89,6

Джерело: дані Головного управління статистики у Вінницькій області

Пріоритетними напрямками роботи були:

- налагодження міжнародного співробітництва регіонів та територіальних громад області з зарубіжними країнами в рамках міжрегіонального і транскордонного співробітництва у сфері зовнішньої торгівлі, гуманітарних питань, соціальної політики;

- здійснення заходів з поглиблення діяльності органів виконавчої влади та місцевого самоврядування області щодо практичної реалізації Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом;

- сприяння залученню в економіку області іноземних інвестицій шляхом проведення активної інформаційної політики щодо інвестиційного потенціалу області, постійного моніторингу пропозицій з боку інвесторів, налагодження контактів з міжнародними фінансовими інституціями та міжнародними організаціями;

- сприяння активізації зовнішньоекономічних зв'язків підприємств, установ і організацій, розташованих на території області, та їх виходу на зовнішній ринок;

- організація економічних місій підприємств Вінниччини до Румунії з метою перейняття досвіду у формуванні активної інвестиційної позиції, налагодження ділових контактів для подальшого виходу на зовнішні ринки та створення спільних підприємств;

- формування позитивного інвестиційного іміджу Вінниччини закордоном [6].

На сьогоднішній день Вінницькою областю реалізується 10 Угод про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво із регіонами Республіки Польща, Чеської Республіки, Румунії, Республіки Білорусь, Республіки Молдова.

Досить динамічно розвивається співробітництво з регіонами Республіки Польща. В даний час обласною державною адміністрацією реалізуються партнерські угоди про торговельно-економічне, науково-технічне та культурне співробітництво із Сьвентокшиським, Лодзинським та Мазовецьким воєводствами Республіки Польща.

Співробітництво у галузі економіки, екології, охорони здоров'я, культури, освіти, спорту та туризму реалізується на рівні районів, міст та місцевих громад.

Важливим сьогодні для Вінницької області є перейняття досвіду Польщі з питань децентралізації та передачі владних повноважень, реформи місцевого самоврядування, європейської інтеграції, а також молодіжна співпраця та залучення грантових коштів ЄС [6].

Аналіз внутрішніх та зовнішніх факторів, що формують середовище функціонування регіональної економіки, дає можливість визначити стратегічні орієнтири формування експортного потенціалу Вінницької області (таблиця 6).

**Матриця SWOT- аналізу формування експортного потенціалу
Вінницької області**

Сильні сторони	Слабкі сторони
вигідне географічне розташування, відносна близькість до стратегічних ринків збуту продукції;	непідготовленість підприємств до коливань попиту внаслідок появи на ринку високотехнологічної та якісної конкурентної продукції;
відчутний ріст стабільного попиту на продовольство з боку світового ринку	утруднений пошук зовнішніх можливостей шляхом передбачення проблем;
високий рівень конкуренції між виробниками, посередниками та експортерами агропродукції;	відсутність чіткої стратегії, стратегічні дії реалізуються по мірі необхідності;
розвинена транспортна інфраструктура з потенціалом її поліпшення;	відтік та зниження кваліфікації персоналу, моральний і фізичний знос основних фондів і технологій;
послідовність місцевих органів влади у реалізації напрямків стратегії регіонального розвитку	нестабільність державної політики щодо стимулювання експорту
наявність потужного наукового потенціалу для обґрунтування напрямків розвитку технологічної, технічної, економічної та стратегічної сфер розвитку підприємств	недостатня диверсифікованість харчової промисловості, що характеризується низькою інноваційністю;
Можливості	Загрози
використання транзитного та інфраструктурного потенціалу регіону	зростання виробничих витрат і та реалізаційних цін на продукцію;
високий рівень екологічності продовольчих товарів	здійснення іноземними конкурентами контролю за ресурсами;
порівняно стабільний курс національної валюти	коливання курсу національної валюти;
формування позитивного іміджу вітчизняної продукції за межами регіону та України	потенційна можливість заборони експорту окремих видів продовольчих товарів, запровадження необґрунтованих квот та мит;
захоплення нових сегментів ринку за межами регіону та створення нових видів продукції під відомими брендами	переважання застосування митно-тарифних методів регулювання експортної діяльності над економічними;
зростання частки експорту продукції з високим рівнем промислової переробки	збереження сировинної спрямованості експорту в регіоні

Таким чином, максимальне використання сильних сторін сектору міжнародного і міжрегіонального співробітництва, а також забезпечення зниження впливу слабких сторін стане підґрунтям до зниження потенційних загроз і сприятиме росту та реалізації наявних можливостей. У той же час необхідно зазначити, що місцева влада недостатньо приділяє увагу можливостям місцевих виробників експортоорієнтованої продукції на регіональному ринку і до перспектив їх інтеграції у міжнародні ринки.

Як свідчать результати дослідження, Вінниччина не є найвизначнішим експортним регіоном України, однак, область характеризується потужним потенціалом щодо розширення зовнішньоторговельних операцій (зокрема, продукцією аграрної галузі та її переробки). Досить потужний розвиток отримала інвестиційна діяльність у перспективних сферах суспільного життя: інфраструктури, відновлювальної енергетики, освіти і науки. Доцільно акцентувати увагу на тому, що потужний поштовх у розробці напрямів розвитку міжнародної співпраці здійснюють наукові установи регіону.

Грунтуючись на даних проведеного SWOT-аналізу, можна зробити висновок про те, що одним

з основних стримуючих факторів для розвитку зовнішньоекономічного потенціалу підприємств Вінницької області є слабка увага місцевих органів влади до позицій та можливостей місцевих виробників на регіональному ринку і до перспектив їх виходу на міжнародні ринки.

Тому ключовим пріоритетом регіональних органів влади в рамках Програми дій Уряду на 2020-2024 року у сфері зовнішньоекономічної діяльності має стати створення сприятливих умов для залучення інвестиційних ресурсів в економіку області, а також розвиток та поглиблення міжнародного та міжрегіонального співробітництва у напрямку розширення бізнесових контактів, створення кластерів та спільних підприємств; використання механізмів торговельного захисту, в тому числі механізмів СОТ та міжнародних договорів України для цілей збереження доступу українських товарів на зовнішні ринки та захисту внутрішнього ринку; забезпечення проведення єдиної політики щодо промоції українських підприємств, товарів і послуг на зовнішніх ринках та підтримка участі українських експортерів у виставково-ярмаркових заходах з метою розвитку експортного потенціалу України, стимулювання інвестицій та інновацій, диверсифікації експорту і включення вітчизняних

підприємств до глобальних ланцюгів доданої вартості тощо [7].

Вищевикладене дає можливість визначити ключові стратегічні цілі розвитку зовнішньоекономічної діяльності Вінницької області, відповідно до яких доцільно:

- провести диверсифікацію зовнішніх ринків;

- розробити агентство регіонального розвитку, агентство трансферу технологій для залучення коштів міжнародних фінансових організацій у територіальний розвиток, тобто слід розробити мережі недержавних спеціалізованих сервісних інституцій

- розширити географію залучення інвестицій, включення підприємств регіону до міжнародних технологічних ланцюгів і коопераційних мереж шляхом налагодження маркетингової діяльності за кордоном з використанням можливостей дипломатичних представництв України, бізнес-асоціацій, діаспори, а також політико-економічних кіл, зацікавлених у співпраці з Україною. Пріоритети: країни ЄС, США, Канада, Китай та інші країни Азії, країни Африки, Близького Сходу, Латинської Америки [3].

Таким чином європейський напрямок розвитку України обов'язково повинен мати за основу довгострокову стратегію розвитку кожного регіону відповідно до стратегії розвитку країн Європейського союзу.

Висновки і пропозиції. В умовах стрімкого поширення світових інтеграційних процесів пріоритетним напрямом економічної політики України є забезпечення розвитку зовнішньоекономічної діяльності кожного регіону України. Даний напрям має базуватися на зміцненні та розвитку взаємовигідних відносин з іншими країнами з метою входження та закріплення стійких позицій вітчизняної економіки у світовому економічному просторі. В таких умовах потужні конкурентні переваги Вінницького регіону, а також сучасні ризики та виклики зумовлюють вибір таких пріоритетів у забезпеченні розвитку зовнішньоекономічної діяльності:

- активізація інвестиційної діяльності та створення сприятливого інвестиційного клімату для забезпечення зростання конкурентоспроможності економіки регіону як ключового фактора розвитку зовнішньоекономічної діяльності;

- запровадження функціонування регіональних інституцій, діяльність яких буде спрямована на залучення коштів міжнародних організацій для розвитку регіону;

- підтримання добросусідських відносин з країнами світу і розширення кола партнерів по зовнішньоекономічній діяльності;

- відновлення практики створення на території України вільних економічних зон для зовнішньоекономічної діяльності;

- брати участь у міжнародних заходах щодо позиціонування продукції товаровиробників області тощо.

При цьому слід зазначити, що здійснення цих заходів може бути забезпечене лише спільними зусиллями державної та місцевої влади, яке, в свою чергу, стане основою для розвитку регіону і підвищення рівня життя населення.

Список літератури:

1. Гришаєва Ю.Г. Методичний інструментарій до визначення факторів впливу на формування інвестиційної привабливості [Hryshaieva YuH Metodychni instrumentarii do vyznachennia faktoriv vplyvu na formuvannia investytsiinoi pryvablyvosti (in Ukrainian)]. URL :

http://nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Znpchdtu/2009_24/articles/45_grushaeva.pdf.

2. Єрмакова О.А., Козак Ю.Г. Зовнішньоекономічна діяльність регіону: навчальний посібник. Одеса, 2013. 332 с. [Yermakova OA, Kozak YuH Zovnishnoekonomichna diialnist rehionu: navchalnyi posibnyk. Odessa, 2013. 332 s. (in Ukrainian)].

3. Литвиненко Н. П. Основні тенденції та динаміка розвитку торговельно-економічних зв'язків України з Європейським Союзом, США та Японією. Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2015. Вип. 126. С. 68-73. [Lytvynenko NP Osnovni tendentsii ta dynamika rozvytku torhovelno-ekonomichnykh zviazkiv Ukrainy z Yevropeiskym Soiuzom, SShA ta Yaponiieiu. Aktualni problemy mizhnarodnykh vidnosyn. 2015. Vyp. 126. S. 68-73. (in Ukrainian)].

4. Офіційний сайт Вінницької обласної державної адміністрації. URL: <http://www.vin.gov.ua/>

5. Офіційний сайт Головного управління статистики у Вінницькій області. URL: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/>

6. Офіційний сайт Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької обласної державної адміністрації. URL: <http://www.dmsrr.gov.ua/programi-ta-plani-ekonom%20%96chnogo-%20%96socz%20%96alnogo-rozvitkuv%20%96nniczko%20%97-oblast%20%96>

7. Програма дій Уряду на 2020-2024 роки у сфері зовнішньоекономічної діяльності. URL: <http://www.dmsrr.gov.ua/zovn%20%96shnoekonom%20%96chna-d%20%96yaln%20%96st/>